

Лесик Олена
*аспірант ОРІДУ НАДУ
при Президентові України*

ТРАЄКТОРІЯ ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ: ВИЗНАЧЕННЯ ОПТИМАЛЬНОСТІ ТА АЛГОРИТМ РЕАЛІЗАЦІЇ

У статті обґрунтовано теоретико-методичні засади визначення оптимальної траєкторії трансформаційних перетворень системи державного управління (СДУ), окреслено алгоритм її реалізації. Визначено специфіку дефініціювання оптимальності в державному управлінні, підкреслено важливість забезпечення оптимальності трансформаційних перетворень вітчизняної СДУ. Наведено ряд критеріїв для забезпечення оптимальності траєкторії трансформаційних перетворень.

Ключові слова: державне управління, система державного управління, оптимальність, трансформаційні перетворення, оптимальна траєкторія.

Olena Lesyk
*PhD student of ORIPA NAPA
under the President of Ukraine*

TRAJECTORY OF THE TRANSFORMATION OF PUBLIC ADMINISTRATION SYSTEM: DETERMINING THE OPTIMALITY AND IMPLEMENTATION OF ITS ALGORITHM

In the article, the theoretical and methodological basis of optimal trajectory of public administration system transformation determining is grounded; its implementation algorithm is outlined. It is noted that the special emphasis in the key of the delineation of the public administration system transformation trajectory is the problem of optimality, because the non-optimal transformational trajectory can lead to leveling out the ultimate goal, transforming according to another model, stochasticity and ineffective reforming, and, consequently, has a destructive character.

Specific of optimality definition in public administration is defined, the importance of national public administration system transformation optimality providing is underlined. So, in the end of XX – in the beginning of XXI century was formed two approaches to optimality defining, such as mathematical (quantitative) and system-dialectical, which is based on the construction of an optimization apparatus on the basis of system-dialectical laws of the complex objects organization. The essence of optimal trajectory of public administration system transformation searching according to system-dialectical approach is in the plane of awareness and consideration of system laws and the implementation of a number of system-wide principles.

The list of criteria for optimal transformation trajectory providing is shown. On the basis of these criteria delineation it is defined the algorithm of implementation of optimal trajectory of public administration system transformation.

It is determined the necessity of real social needs and interests monitoring, by means of the interests coordination mechanism incorporating and accumulating them into socially significant goals.

In the article is underlined the necessity of carrying out the independent and impartial analysis of public administration system current state, determining the most weak subsystems. It is emphasized on the need to clearly distinguish the priority vectors in the outlined trajectory, taking into account available resources, to identify the stages of implementation of reforming according to these vectors, taking into account phased concentration and deepening of transformations.

The necessity of looking for additional sources of resources and means for transformations realization is stressed. Attention is drawn to the endogenous system potential as a determining source for the synergistic transformation effect ensuring.

It is noted that for transformation process optimality providing it is necessary to concentrate on the searching of the methods for public administration system subject's structure transformation into a flexible dynamic structure that is capable to reorganize (possibly even with a project orientation) in accordance with a change of functional purpose.

It is specified that for providing the effectiveness of public administration system functioning also should be determined the optimal parameters for each separate subsystem, for reaching of which it is needed to focus on each stage of the transformations. During the process it should be taken into account the importance of complexity and balance ensuring, avoiding of excessive focusing in one direction.

Key words: public administration, public administration system, optimality, transformation, optimal trajectory.

Лесик Елена
аспірант ОРИГУ НАГУ
при Президенте Украины

ТРАЕКТОРИЯ ТРАНСФОРМАЦИОННЫХ ПРЕОБРАЗОВАНИЙ СИСТЕМЫ ГОСУДАРСТВЕННОГО УПРАВЛЕНИЯ: ОПРЕДЕЛЕНИЕ ОПТИМАЛЬНОСТИ И АЛГОРИТМ РЕАЛИЗАЦИИ

В статье обоснованы теоретико-методические основы определения оптимальной траектории трансформационных преобразований системы государственного управления (СГУ), очерчен алгоритм ее реализации. Определена специфика дефиницирования оптимальности в государственном управлении, подчеркнута важность обеспечения оптимальности трансформационных преобразований отечественной СГУ. Приведена ряд критериев для обеспечения оптимальной траектории трансформационных преобразований.

Ключевые слова: государственное управление, система государственного управления, оптимальность, трансформационные преобразования, оптимальная траектория.

Постановка проблеми. Орієнтація на європейські стандарти спонукала до активних трансформаційних перетворень, що намічені і на часі відбуваються в усіх сферах суспільного життя. Перші кроки на цьому шляху стосувалися окреслення наявних проблем та здійснення якісних перетворень. Водночас, рівень сприйняття суспільством реформ є досить низьким: більш ніж 70% населення не відчуває суттєвих змін, що в свою чергу призводить до зниження рівня довіри до влади та наростання суспільного невдоволення, появи скептичного ставлення до можливості проведення задекларованих реформ, а тим більше досягнення запланованих результатів. Наявний дисонанс між управлінськими впливами та потребами суспільства, недостатня гнучкість та адаптивність суб'єкта управління до швидкозмінних

динамічних перетворень як всередині, так і зовні системи державного управління (СДУ) призводить до того, що більша частина управлінських впливів спрямована на усунення наслідків проблем. При цьому спостерігається слабка здатність до превентивної роботи, яка дозволила б сприяти уникненню прояву деструктивних факторів, або пом'якшенню їх наслідків. В окресленому ключі загострюється проблема не лише чіткого визначення курсу реформування, а й окреслення оптимальної траєкторії досягнення. Це актуалізує необхідність визначення вимог до забезпечення оптимальності траєкторії трансформаційних перетворень СДУ.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі аспекти проблеми визначення поняття «оптимальність» у державному управлінні досліджувалися Г. Атаманчуком, В. Токовенком, В. Цветковим, в працях яких дефініція нерозривно пов'язувалась із забезпеченням ефективності державного управління. Зокрема, В. Калюжний узагальнює підходи до визначення оптимальності як поняття та якісної характеристики, водночас також тісно пов'язує його з ефективністю. Попри наявність значної кількості напрацювань щодо забезпечення ефективності процесу реформування проблема забезпечення оптимальної траєкторії трансформаційних перетворень залишається малодослідженою, але суттєво важливою для сталого розвитку вітчизняної СДУ.

Мета. Обґрунтувати теоретико-методичні засади визначення оптимальної траєкторії трансформаційних перетворень СДУ, окреслити алгоритм її реалізації.

Виклад основного матеріалу. Особливим акцентом у ключі окреслення траєкторії трансформаційних перетворень СДУ є проблема оптимальності, оскільки неоптимальна траєкторія трансформаційних перетворень може призвести до нівелювання кінцевої мети, трансформування відповідно до іншої моделі, стохастичності та неефективності реформування, а, отже, мати деструктивний характер. Відтак, визначимо специфіку дефініціювання оптимальності в державному управлінні.

Енциклопедичним визначенням оптимальності у державному управлінні є розуміння під цим поняттям якісної характеристики, що означає найбільш повну відповідність СДУ (її складових) встановленим стандартам, завданням і конкретним умовам функціонування [7, с. 423]. Представлене визначення передбачає сутність оптимальності у відповідності певним еталонам, стандартам, а також умовам внутрішнього і зовнішнього середовища. На наш погляд, доречно доповнити зазначену позицію, враховуючи її певну узагальненість.

Так, наприкінці ХХ – на поч. ХХІ ст. сформувалося два підходи до визначення оптимальності:

- математичний (кількісний), який базується на понятті найкращого за певним критерієм рішення, певного екстремуму, тобто такого стану системи, при якому значення кожного окремого критерію, що описує стан системи, не може бути покращено без погіршення становища інших елементів [8];

- системно-діалектичний (якісний), який базується на побудові оптимізаційного апарату на основі системно-діалектичних законів організації складних об'єктів [5].

Обидва підходи є актуальними для визначення та обґрунтування оптимальності в державному управлінні, однак їх функціональне призначення різняться відповідно до складності та масштабу прогнозованих змін. Так, математичний підхід до оптимізації призначений для обґрунтування трансформаційних перетворень окремих параметрів системи, або не великих за масштабом об'єктів, тоді як складні системи, якою власне і є СДУ, доречніше оцінювати з позицій системно-діалектичного підходу.

I. Черленяк виокремлює дві форми оптимізації СДУ та її окремих параметрів [13]:

- адаптивну (відповідно до якої система пристосовується до нових викликів зовнішнього та внутрішнього середовища, або ж «звикає» до наявного стану речей, ігноруючи необхідність певних перетворень);
- проектну (відповідно до якої відбувається пошук методів, інструментів, заходів для зміни наявних обставин, вирішення назрілих проблем).

На наш погляд, у першому випадку мова йде про пасивне пристосування системи, яке швидше за все призведе до деградації, а зрештою дезорганізації СДУ або до її переформатування, враховуючи зростаючу кількість факторів впливу зовнішнього середовища (зазіхання на територіальну цілісність, «гібридна війна» тощо) та наростання протиріч всередині самої системи (конфронтація між різними етнічними, конфесійними, ідеологічними групами; зростання суспільного невдоволення, поєднане зі зниженням рівня довіри до влади тощо).

Водночас, опираючись на те, що, СДУ перебуває у постійно динамічному стані, зазначимо, що стан рухомої рівноваги (такий, за якого зміни в системі урівноважені іншими, за рахунок чого не відчувається суттєвих перетворень) в ній, по суті, і є станом адаптації, або пристосування до змінних умов, при чому порівнюючи з країнами, СДУ яких демонструють стабільний поступальний розвиток, поглиблюється розрив, а отже, можна вести мову про відносну деградацію.

Окреслені аспекти актуалізують оптимізацію відповідно до другої форми, а саме активних трансформаційних перетворень.

Сутність пошуку оптимальної траєкторії трансформації СДУ відповідно до системно-діалектичного підходу лежить в площині усвідомлення та врахування системних законів та забезпеченні реалізації ряду загальносистемних принципів.

Одним з таких законів є закон фокусованої дії [6], відповідно до якого система акумулює максимальну кількість наявних ресурсів для вирішення певної цілі. По суті, практична дія цього закону може бути прослідкована у більшості вдало реалізованих реформ. Так, наприклад, при виникненні реальної потреби в забезпеченні обороноздатності країни спостерігалася мобілізація усіх ресурсів, наявних у СДУ, при чому особливо значним був внесок інститутів громадянського суспільства, мобілізація ресурсів яких стала визначальною для успішного вирішення проблеми. При цьому варто врахувати, що чим значущіша проблема, тим чіткішим є фокусування системи на її вирішення.

Дія зазначеного закону чітко демонструє необхідність цілепокладання у системі державного управління відповідно до внутрішнього середовища, його потреб та особливостей, а не відповідно до певного зовнішнього орієнтира. Лише суспільно значуща ціль, спродукована об'єктом управління, може забезпечити спільне її досягнення.

Окрім зазначеного об'єктивно діє закон функціональної доповнюваності [6], дія цього закону забезпечує цілісність системи державного управління, та проявляється у колективній взаємодії на шляху до досягнення спільної мети.

Констатуємо необхідність переорієнтації при цілепокладанні системи на внутрішнє середовище, зазначимо, що саме дія окресленого закону, за умови коректного відбору дійсно суспільно значущих цілей, дозволить повною мірою реалізувати позитивний потенціал.

Водночас, враховуючи складність СДУ, ускладнюється дія механізму узгодження інтересів, бо за умови формування спроможного інституту місцевого самоврядування та за умови здійснення децентралізації та деконцентрації владних повноважень в поєднанні з принципом субсидіарності, проблема узгодження інтересів, а отже, і акумулювання

загальносистемних цілей не лише не вирішиться, а й значно загостриться. Така ситуація зумовлена тим, що високоорганізовані відносно самостійні підсистеми у структурі СДУ (так, по суті, кожна спроможна територіальна громада є носієм власних інтересів, відповідно регіон матиме свої інтереси тощо) є носіями власних інтересів та прагнуть реалізувати відповідно до них певні цілі. Враховуючи усю складність процесу узгодження інтересів та виокремлення з поліфонії цілей підсистем загальносистемних цілей необхідно окреслити можливі вектори відбору системно значущих цілей.

Констатуємо, що підсистеми у складі СДУ та її компоненти не є рівноцінними, диференційованими за своєю природою, суттю, функціональним призначенням, місцем у складній природі взаємозв'язків, водночас мають різні можливості впливати на певні процеси, які мають місце в системі та в безпосередньо об'єкті державного управління. Отож, для виокремлення оптимальних за системно-діалектичним підходом цілей необхідно скористатися принципом «ключової ланки». Під «ключовими ланками» в окресленому сенсі ми розумітимемо ті аспекти (проблеми, параметри), де прикладання зусиль у вигляді управлінських впливів може дати найбільший ефект. Роль цього принципу зростає із загостренням проблеми та зниженням наявних ресурсів.

Оптимальний спосіб комплексного впливу передбачає виділення пріоритетних задач («ланок»), яким необхідно приділити найбільше уваги, прикласти максимум зусиль та ресурсів на їх першочергове вирішення та відділення тих, які мають найменше значення для досягнення цілей. Такими ключовими ланками можуть бути ті параметри (підсистеми, компоненти) СДУ:

- які є найслабшими, обмежують можливості, стримують розвиток всієї системи або є зоною її уразливості (так, корупційні прояви зумовлюють підрив довіри громадян до владних інституцій; нині до таких факторів можна віднести військові дії, які ведуться на сході країни тощо);
- розвиток яких суттєво впливає на покращення функціонування інших сфер (особлива увага до підготовки кадрів, до освітнього процесу, створення належних умов праці, дозволять розвивати майже всі галузі, за рахунок кадрового потенціалу);
- які мають масовий характер, а їх ефективність зростає за рахунок накопичення малих ефектів (стимулювання розвитку малого та середнього підприємництва);
- які є джерелом ресурсного забезпечення (сучасна енергетична політика в частині виробництва нетрадиційних відновлюваних джерел енергії).

Характеризуючи узагальнені проблеми у сучасній СДУ, підкреслимо, що ключовим гальмівним у розвитку параметром є слабкість суб'єктно-об'єктних взаємозв'язків, що не лише обумовлює скептичне ставлення до процесу реформування, а й в сукупності з дією наявного архетипу прямого народовладдя, який в своїй крайній формі набуває протестної форми вираження, може зумовити переформатування всієї системи. Результатом наявної проблеми є низький рівень довіри до органів влади: як видно із даних соціологічних опитувань [4], довіра до органів державного управління є катастрофічно низькою, а значна частина населення вбачає саме в управлінцях основний гальмівний фактор реформ [там само]. По суті, розв'язання цієї складної та масштабної проблеми лежить в площині вимоги до усіх чотирьох груп, оскільки розвиток взаємовідносин, особливо врахування потенціалу корегуючих впливів у вигляді зворотного зв'язку, власне, дозволить повною мірою реалізувати трансформаційні перетворення СДУ.

На цьому етапі варто зацентувати ще раз увагу на природі СДУ. Відносячи її до штучно створених, ми підкреслювали, що її розвиток відбувається як під дією об'єктивних

законів, так і під дією конкретних управлінських спрямовуючих впливів. Так, спрямувати систему на вирішення певного завдання (на досягнення цілі) можливо через:

- зосередження цілей всіх рівнів на досягнення загальносистемної мети, а також синхронізації відповідно до цього і функцій [10];

- розмежування функцій між відносно самостійними компонентами системи, орієнтація кожного з них на відносно самостійний цикл взаємопов'язаних дій задля досягнення певного результату (відокремлення стратегічних функцій від оперативного управління, концентрація функцій прогнозування, оцінок та аналізу в одному відокремленому підрозділі; несумісності виконавчих та контрольних функцій в одній підсистемі в силу їх взаємної суперечливості);

- узгодженість дій явної та латентної структур [11, с. 233], по суті це і є координація дій формальних та неформальних інститутів та опора на фактори спадковості й приховані підсвідомі колективні особливості суспільства, які проявляються у вигляді архетипів;

- здатність до спільних дій компонентів системи державного управління, яка передбачає можливість взаємодіяти не чинячи взаємних перешкод [10]. По суті, мова йде про можливість об'єднання зусиль як в управлінській вертикалі (за необхідності), так і горизонтальної взаємодії;

- єдність «ціннісно-мотиваційного поля» системи та її компонентів: в рамках даного аспекту постає питання наявності національної самосвідомості та самоідентифікації, ідеології, рівня розвитку громадянського суспільства тощо.

Отож, першою вимогою до окреслення оптимальної траєкторії перетворень є фокусування дій, а відповідно до них і ресурсного потенціалу системи відповідно до загальносистемного дерева цілей, вибудованого за принципом «ключової ланки».

Водночас, така позиція передбачає необхідність стратифікувати або ранжувати цілі, відповідно до необхідності таких перетворень. Тобто – унеможливило одноетапне перетворення, або ж перетворення за короткий проміжок часу. Отож, відповідною вимогою до забезпечення оптимальності трансформаційних перетворень є поетапність, яка передбачає визначення оптимального способу розподілу зусиль в процесі підготовки та здійснення реформування.

Враховуючи складність реформування СДУ, неможливо здійснити перетворення у один етап, оскільки кардинальні перетворення повинні перебувати у гармонійному поєднанні з неформальною структурою системи, яка змінюється досить повільно. Саме тому кардинальні перетворення можуть дестабілізувати або навіть дезорганізувати СДУ.

Для виокремлення етапів перетворень необхідно визначити критерії оптимальності цього процесу:

- результатом кожного з етапів має бути цілісний функціонально завершений комплекс заходів, перетворення в межах якого будуть становити автономну реформу, результати якої можна оцінити;

- кожен з етапів повинен слугувати базою для нарощування комплексу перетворень більш високого якісного рівня. Результати попередніх етапів мають бути спрямовані на досягнення реалізації цілей наступних етапів;

- на кожному наступному етапі реформування ефективні форми перетворень з попередніх етапів необхідно зберігати, регресивні – вилучати, доповнювати новими формами (методами, технологіями);

- для подолання зростаючої складності, дискоординації та інших дисфункцій, які породжуються диференціацією системи при переході до більш високих етапів розвитку необхідно систематично виділяти в ускладненій структурі групи однорідних чи тісно пов'язаних компонентів, створювати механізми їх координації;

- розвиток кожного нового етапу доречно здійснювати не фронтально, а шляхом випереджального просування найуспішніших підсистем, які володіють найвищим організаційним потенціалом освоєння прогресивних підходів і технологій.

Закцентуємо увагу на тому, що за роки незалежності та розбудови сучасної системи державного управління, у поетапності реформування не дотримано майже жодного з окреслених критеріїв. Так, кожна нова команда управлінців окреслювала свою траєкторію перетворень, однак, каденція її дозволяла здійснити (та й то не завжди) лише перший етап таких перетворень, зрештою, наявна база для перетворень більш якісно складного характеру зазвичай нівелюється, інколи руйнується, а поруч з нею починається розбудова нового плацдарму. По суті, за час незалежності України Кабінет Міністрів України очолював 21 Прем'єр-міністр (в тому числі й по кілька разів), при цьому діяло 20 відповідних урядових програм). На противагу цьому, підкреслимо: досвід зарубіжних країн [9] переконливо свідчить, що оптимізація СДУ, по-перше, є складним та довготривалим процесом, а по-друге, потребує впровадження складного алгоритму, кожен наступний крок якого передбачатиме більш глибокі перетворення.

Ще одним недоліком реформування СДУ, в окресленому розумінні, є відмова від аналізу власного досвіду: досить часто ми спостерігаємо ситуацію, при якій усі попередні напрацювання апріорі визнаються негативними: так, з-поміж усіх Прем'єр-міністрів України лише В. Гройсман у своїй промові подякував своїм попередникам за якісну роботу, решта ж кардинально негативно висловлювалася про діяльність попередників та її наслідки. Відповідно до окреслених вище критеріїв конче необхідно виокремлювати, на основі аналізу, позитивні та негативні елементи, інакше неможливо винести певні уроки та власне уникнути в майбутньому повторення помилок минулого та виходу із «замкненого кола» початкового етапу перетворень.

Ще однією оптимізаційною вимогою є комплексність, в межах якої розкривається адитивний характер та синергетичний ефект від об'єднання зусиль компонентів СДУ та реалізації її ендogenous потенціалу. Комплексність передбачає:

- всебічність та взаємну скоординованість впливів на об'єкт управління: «проведення окремих навіть самих правильних заходів не дадуть належної віддачі, якщо вони ізольовані. Взяті поза системою, вони можуть суперечити один одному і не призвести до бажаного ефекту» [12, с. 9]. Цей аспект чітко переформулюється з фокусуванням дій та концентрацією ресурсів на вирішення певної проблеми;

- взаємодоповнюваність форм та динамізм способів дії системи, що передбачає поєднання найкращих вітчизняних та адаптивних зарубіжних практик реформування системи державного управління, котрі базуються на її ендogenous потенціалі. Саме таке поєднання дозволяє отримати синергетичний ефект від здійснюваних перетворень, а динамічність таких перетворень може забезпечити сталий розвиток СДУ;

- взаємодоповнююче поєднання компонентів. Зазначений аспект найкраще діє в рамках структури суб'єкта, оскільки його специфіка найкраще розкривається щодо організаційної структури окремого функціонального підрозділу. При цьому критерієм цілісності системи є взаємодоповнюваність її протилежних сторін.

Ще однією вимогою є організаційна гнучкість СДУ, тобто можливість змінюватись відповідно до умов зовнішнього та внутрішнього середовища, змінювати функціональне призначення, відповідно до динамізму проміжних цілей тощо, для цього пріоритетним є розвиток таких якостей системи:

- гнучкість конструкції, тобто можливість зміни структури без шкоди для наявної системи взаємозв'язків; спроможність зміни підсистем і способів їх функціонування при зміні умов зовнішнього середовища та в процесі розвитку самої системи;

- адаптивність суб'єкта управління до зміни умов функціонування та розвитку. Швидкість можливості здійснення трансформаційних перетворень як всередині суб'єкта, так і в перетворенні об'єкта є показником ефективного функціонування СДУ;

- мобільність самоорганізаційних реакцій системи на дисфункції будь-якої локалізації. Така властивість може бути досягнута шляхом формування в керуючій підсистемі та інших компонентах об'єкта ціннісних регуляторів самоналаштування на оптимальні режими функціонування. По суті, для СДУ механізми зворотного зв'язку і є важелями забезпечення виявлення дисфункцій, а у випадку ігнорування їх вони можуть викликати наростаюче суспільне невдоволення.

Важливим також є забезпечення поліфункціональності організаційних підсистем, що означає можливість виконувати не одну, а кілька функцій без додаткових або з частковим доповненням ресурсних затрат. Оптимізаційний ефект при цьому полягає в: скороченні елементів та процесів; зростанні економічності (зниження затрат на створення та функціонування певного структурного підрозділу); підвищення надійності (за рахунок зниження кількості потенційних джерел збоїв та порушень). Додатковими оптимізаційними ресурсами для системи слугує застосування таких прийомів:

- самообслуговування, тобто виконання окрім основної функції певної підсистеми ще й додаткової – підтримка життєдіяльності власне самої підсистеми [1] (по суті, адитивний потенціал інститутів громадянського суспільства, за умови залучення їх до вироблення, а пізніше і реалізації управлінських рішень: наприклад, благоустрій певної частини населеного пункту (можливо, об'єкта обласного чи районного підпорядкування) можливо здійснити не лише за рахунок бюджетних коштів, а й з використанням додаткових можливостей тих, хто користуватиметься кінцевим результатом, тобто самих мешканців);

- актуалізації функцій [10], який передбачає розширення функціоналу за рахунок властивостей, які потенційно можуть стати функціями (коли мова йде про гнучку структуру, здатність швидко адаптуватися до змінних умов кожен структурний підрозділ органу влади, який має певне функціональне поле, повинен чітко орієнтуватися на перспективне переформування);

- функціоналізації дисфункцій [6]: шляхом їх включення в якості додаткових функціональних ресурсів системи; за рахунок спрямування їх проти інших дисфункцій; шляхом їх посилення або послаблення до такого рівня, при якому вони набувають функціонального характеру (яскравим прикладом є використання протестної складової архетипу прямого народовладдя як конструктивного фактору переходу до владно-громадського діалогу та стимулювання активності громадян, особливо в частині громадського контролю).

Зрештою ключовим в забезпеченні оптимальності трансформаційних перетворень СДУ є збалансування інтенсивності дій системи з її якісним потенціалом, що розкривається в виборі оптимальної міри інтенсивності функціонування і розвитку СДУ, який базується на положенні, що кожному компоненту системи притаманний оптимальний рівень

інтенсивності функціонування, при якому ресурсні затрати на результат будуть мінімальними [2, с. 56, 77].

Особливого значення при цьому набуває процес цілепокладання: не співвідносність поставлених цілей реальним можливостям їх досягнення прирікає на поразку весь процес реформування. Також в рамках зазначеного принципу набуває особливої важливості проблема темпу трансформаційних перетворень, розвитку системи: справа в тому, що такий розвиток повинен бути синхронізований не лише з внутрішніми потребами, а й з вимогами зовнішнього середовища, при чому як значне відставання від інших, так і надмірний динамізм перетворень за певних умов – є неоптимальними.

Зрештою, вихідними при визначенні оптимальності трансформаційних перетворень та окресленні відповідної траєкторії буде проблема спрямування реформ: від субстрату до концепту чи від концепту до субстрату. Так, за умови спрямування реформування від субстрату до концепту доречно використовувати математичний підхід до визначення оптимальності, прораховувати його для кожного окремого елемента підсистеми або заходу, при чому системно-діалектичний виступатиме допоміжним. За умови, якщо переосмислення потребує складна система взаємозв'язків та концепт системи акцент зміщується в бік системно діалектичної оптимізації з вкрапленням математичних підходів.

Висновки. Попри обґрунтування ряду вимог до визначення оптимальної траєкторії перетворень необхідно також підкреслити, що особливістю СДУ є соціальна спрямованість, а специфіка усіх перетворень полягає в пошуку шляхів забезпечення соціальної ефективності. Це актуалізує застосування системно-діалектичного підходу до оптимізації СДУ та дозволяє окреслити узагальнений алгоритм трансформаційних перетворень, відповідно до якого необхідно:

- визначити реальні суспільні потреби та інтереси, за допомогою включення механізму узгодження інтересів акумулювати їх в суспільно значущі цілі. Використовуючи принцип «ключової ланки», стратифікувати ці цілі. Відповідно до чого окреслити стратегічну траєкторію трансформаційних перетворень;
- провести незалежний та неупереджений аналіз поточного стану СДУ, виявити найслабші підсистеми (компоненти), виокремити їх причини;
- чітко виділити в окресленій траєкторії пріоритетні вектори, з урахуванням наявних ресурсів визначити етапи реалізації реформування за цими векторами з урахуванням поетапної концентрації та поглиблення трансформаційних перетворень;
- виокремити (із застосуванням принципу «ключової ланки») додаткові джерела ресурсів, засоби реалізації перетворень. Закцентувати увагу на ендогенному потенціалі системи як визначальному джерелі забезпечення синергетичного ефекту перетворень;
- сконцентруватися на пошуку способів трансформації структури суб'єкта державного управління в гнучку динамічну структуру, яка здатна переорганізовуватися (можливо навіть з вкрапленням проектного спрямування) відповідно до зміни функціонального призначення;
- визначити (з огляду на необхідність забезпечення соціальної ефективності та наявного ресурсного потенціалу) оптимальні параметри кожної окремої підсистеми, на досягнення яких необхідно орієнтуватися на кожному етапі перетворень, при чому варто враховувати необхідність забезпечення комплексності та збалансованості, уникнення надмірного фокусування на одному з напрямків.

Література.

1. Альтшулер Г. С. Найти идею: введение в теорию решения изобретательских задач./ Г. С. Альтшулер // – Новосибирск: Наука. 1986. – 209 с.
2. Адамецки К. О науке организации. / К. Адамецки // – М.: Экономика. 1972. – 191 с.
3. Богданов А. А. Тектология: всеобщая организационная наука. В 2-х книгах./ А.А. Богданов // – М.: Экономика. 1989. Кн. 1. – 304 с. Кн. 2. – 351 с.
4. Биченко Андрій. Оцінка громадянами ситуації в країні, ставлення до суспільних інститутів, електоральні орієнтації: результати соціологічного дослідження (Дослідження проведене соціологічною службою Центру Разумкова з 4 по 9 листопада 2016 року.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://razumkov.org.ua/napryamki/sotsiolohichni-doslidzhennia/otsinka-hromadianamy-sytuatsii-v-kraini-stavlennia-do-suspilnykh-instytutiv-elektoralni-orientatsii>.
5. Винограй Э. Г. Системные принципы оптимизации сложных объектов./ Э.Г. Винограй // Социогуманитарный вестник. Кемерово: Изд. КИ РГТЭУ. 2014. №1. – С. 124–141.
6. Винограй Э. Г. Общая теория организации и системно-организационный подход./ Э.Г. Винограй// – Томск: Изд-во ТГУ. 1989. – 236 с.
7. Енциклопедія державного управління: у 8 т. Т. 2. Методологія державного управління / ред.: Ю. П. Сурмін, П. І. Надолішній, Т. П. Крушельницька; Нац. ак. держ. упр. при Президентіві України. – К., 2011. – 689 с.
8. Оптимум Парето. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9E%D0%BF%D1%82%D0%B8%D0%BC%D1%83%D0%BC_%D0%9F%D0%B0%D1%80%D0%B5%D1%82%D0%BE.
9. Приходченко Л. Л. Адаптація світових моделей публічного управління до вітчизняних реалій / Л. Л. Приходченко, О. В. Лесик// Актуальні проблеми державного управління: зб. наук. праць. – Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2015. – № 2 (62). – С. 118–120.
10. Сетров М. И. Основы функциональной теории организации. / М. И. Сетров // – Ленинград: Наука. 1972. – 164 с.
11. Уемов А. И. Системный подход и общая теория систем./ А. И. Уемов // – М.: Мысль. 1978. – 272 с.
12. Федоренко Н. П. Методологические проблемы совершенствования управления экономикой / Н. П. Федоренко // Вопросы философии. 1974. – №6. – С. 3–15.
13. Черленяк І. Синергетичні концепції та моделі оптимізації системи державного управління. – Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня доктора наук з державного управління за спеціальністю 25.00.01 – теорія та історія державного управління. – Інститут законодавства Верховної Ради України. – Київ, 2011. – 20 с.